

MisSER

Na een zeven jaar durend zelfonderzoek is de Sociaal-Economische Raad unaniem tot de conclusie gekomen dat hij prima functioneert. In het op 30 mei jl. aanvaarde rapport *De Sociaal-Economische Raad, zijn taak, samenstelling en werkwijze* klinkt althans geen enkele twijfel daarover door. De SER moet blijven zoals hij is, was de eensgezinde opvatting van werkgevers- en werknemersvertegenwoordigers in de commissie-TSW (taak, samenstelling en werkwijze) van de SER en de kroonleden konden zich daar blijkbaar mee verenigen, ook al werd hier en daar wat gesputter gehoord. Het etiket van „instituut voor de jaren vijftig”, zo luidde de conclusie van SER-voorzitter De Pous, is vervangen door dat van „instituut voor de jaren tachtig”.

Het is de vraag of met die simpele verandering van etiket niet te gemakkelijk de suggestie wordt gewekt dat in dertig jaar tijd in de positie van de SER niet veel wezenlijks is veranderd. Zonder twijfel is dat wel het geval. Het zou ook hoogst merkwaardig zijn als een instituut dat zo in het brandpunt staat van de sociaal-economische verhoudingen, onberoerd zou zijn gebleven door de vele veranderingen die zich sinds zijn oprichting op dat gebied hebben voltrokken. Ook al mag het juist zijn, zoals in het rapport wordt geconstateerd, dat de overwegingen die in het verleden hebben geleid tot oprichting van de Sociaal-Economische Raad, ook thans nog ten volle gelden, dan betekent dat nog niet dat wat taak en werkwijze betreft, alles bij het oude zou moeten worden gelaten. Het is dan ook uitermate zwak van de Raad dat hij een werkelijke discussie en bezinning over zijn functioneren anno 1980 uit de weg is gegaan. Onder de druk van zijn eigen gewicht heeft de SER zich zelf op zijn plek vastgezet. Maar of de SER van nu nog meer dan een glimpis — en kan zijn — van het instituut dat hij was in de jaren vijftig en zestig, is een vraag die helaas onbeantwoord is gebleven.

Het lijkt geen twijfel dat de SER ook op dit moment nog een zeer belangrijk adviescollege is voor de regering. In talrijke commissies wordt zeer nuttig werk gedaan. In 1979 zijn 224 adviezen uitgebracht, waarvan het merendeel unaniem. Maar ook niet-unanieme adviezen over kwesties die sociale partners scherp verdeeld houden, zijn niet van belang ontbloot, al is het alleen maar vanwege het feit dat partijen worden gedwongen hun standpunten scherp en afgewogen te formuleren. Als forum waarin de sociale partners elkaar ontmoeten en hun opvattingen presenteren en onderling toetsen, vervult de SER dan ook nog steeds een belangrijke functie. Daarbij heeft de SER het zelfs drukker dan ooit. Het beleid van de overheid in de sociaal-economische sector rukt steeds verder op en de behoefte (of wettelijke verplichting) om daarbij het advies in te winnen van het georganiseerde bedrijfsleven neemt daarmee in gelijke mate toe.

Het zou echter volstrekt onjuist zijn daaruit te concluderen dat de SER nog een zelfde rol vervult als in de jaren vijftig en met name zestig, toen in de besloten vergaderingen over de belangrijkste sociaal-economische onderwerpen zaken konden worden gedaan. Het is deze onderhandelingsfunctie waaraan de SER zijn vermaardheid ontleent, maar geleidelijk aan is die tot het verleden

gaan behoren. Door zulke uiteenlopende maatschappelijke veranderingen als democratisering, decentralisatie, toenemende openbaarheid, professionalisering van het georganiseerde bedrijfsleven, verschuiving van de nadruk van harmonie naar belangentegenstelling en van groei naar verdeling, is het steeds onwaarschijnlijker geworden dat de top van het bedrijfsleven in de SER in beslotenheid tot een akkoord zou kunnen komen dat door de achterban zou worden aanvaard. Het adviseren is wel gebleven, maar onderhandelen werd ontmoeten.

Gelijktijdig met deze uitholling van de positie van de SER is de behoefte van de regering om reeds in een vroeg stadium van de beleidsvoorbereiding op allerlei terreinen kennis te nemen van de visie van het bedrijfsleven, toegenomen. Het monopolie van de SER als adviesorgaan van het bedrijfsleven ten behoeve van de regering is echter steeds meer doorbroken. Een netwerk van raden — men spreekt wel van de radenrepubliek — heeft op uiteenlopend en vaak zelfs overlappend terrein intrede gedaan. Daarnaast zijn ook de directe contacten tussen de geprofessionaliseerde werkgevers- en werknemersorganisaties en de bij het sociaal-economische beleid betrokken departementen geïntensiveerd. Het zou te ver gaan te zeggen dat de SER daardoor buitenspel is geplaatst, maar zijn centrale rol is toch aanzienlijk verkleind.

Daar komt nog bij dat ook de invloed van allerlei andere belangengroepen dan werkgevers- en werknemersorganisaties sterk is gegroeid. Goed georganiseerde consumenten-, milieu-, energie-, derde wereld-, onderwijs- en andere groepen hebben zich een duidelijke plaats in het beleidscircuit veroverd. De overigens altijd al beperkte representativiteit van de SER voor het georganiseerde sociaal-economische leven is daardoor verder verminderd.

De commissie-TSW werd in 1973 opgericht om de SER te redden. In die opdracht is zij geslaagd. De donkere wolken die zich in die tijd boven de SER hadden samengepakt, omdat de vakbeweging de Raad dreigde te verlaten, zijn verdreven. Maar de commissie is voorbijgegaan aan dertig jaar maatschappelijke ontwikkeling. Zij heeft geen enkele aanzet gegeven tot een vernieuwing van de SER en een aanpassing aan veranderde sociale en economische omstandigheden en verhoudingen. De SER blijft zich koesteren in zijn historische rol in plaats van initiatief te nemen om te voorkomen dat die rol steeds meer raakt uitgespeeld.

Toch zou die rol er nog steeds kunnen zijn. Ook al is de wijze van besluitvorming in het sociaal-economische vlak sinds de jaren vijftig drastisch veranderd, overleg en onderhandeling om tot aanvaarde beslissingen te komen zijn nog steeds even belangrijk als dertig jaar geleden. Alleen zal naar andere, eigentijdse vormen moeten worden gezocht, wellicht minder centraal en misschien meer ad hoc. Een SER die faalt de bakens daarnaar te verzetten heeft niet alleen zijn langste, maar vooral ook zijn beste tijd gehad.

L. van der Geest